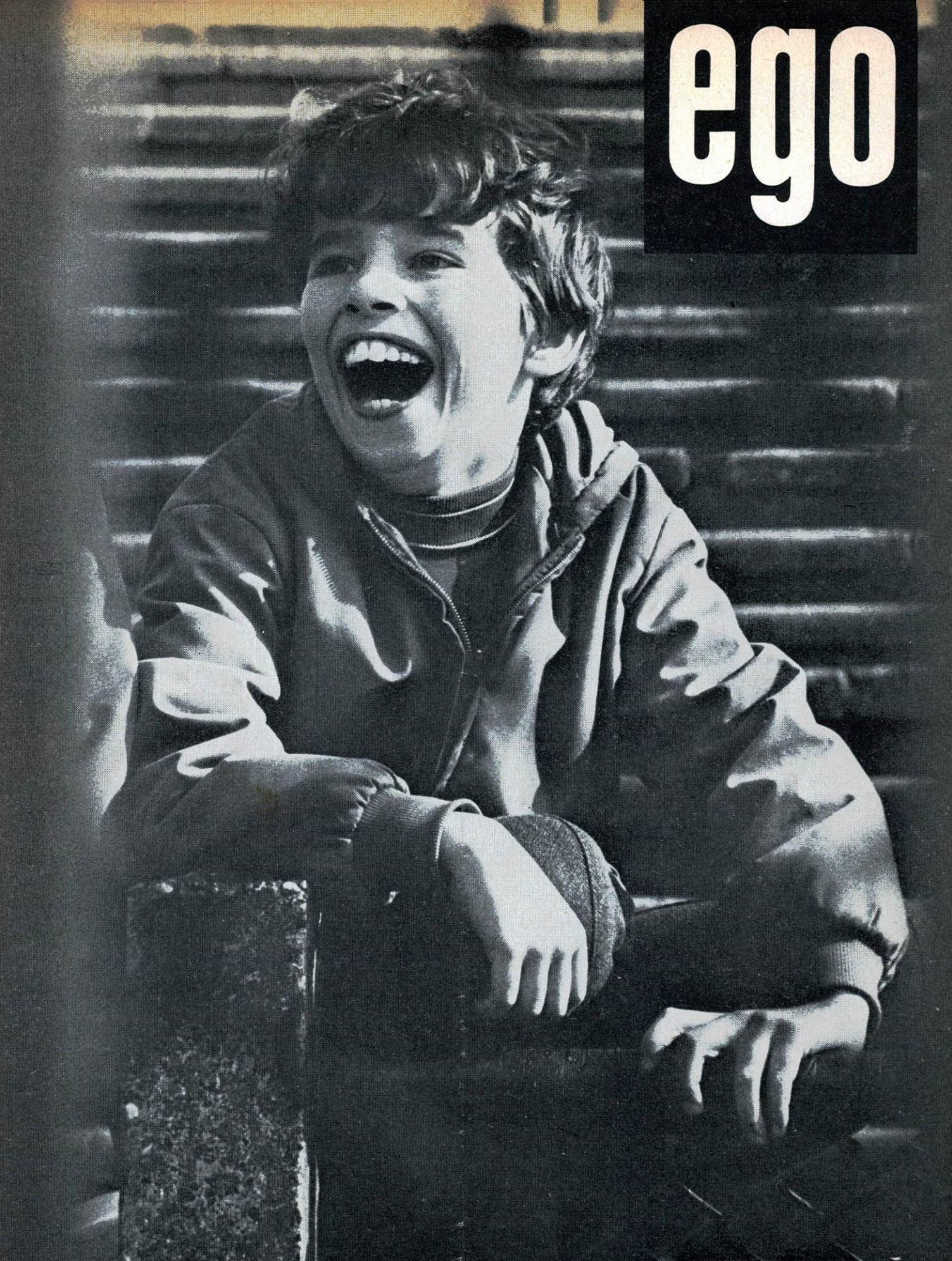

ego

DEZE MAAND

H. Lips: **Antwoord aan ds. Snijder.** Pag. 4 en 5

Peter Morée: **Woodstock.** Pag. 6 en 7

Wim Jesse: **Happel en de wereldbeker.** Pag. 9

Ermelo

Het is al weer enige maanden geleden dat een aantal militairen uit Ermelo de minister van Defensie een brief gestuurd heeft waarin zij hem meedeelden 'dat zij zich niet zonder meer ter beschikking zullen stellen voor een militaire aktie, waartoe buiten hen om is besloten'. De brief bevatte een aantal argumenten die nadien alle in de pers zijn vermeld. De brief bracht een schok en er is van allerlei kant op gereageerd, de militairen in Ermelo zijn verhoord, er zijn de gebruikelijke vragen in de kamer gesteld, de kranten hebben zich er enige weken mee bezig gehouden. En zo langzamerhand is ook deze zaak min of meer verzand hoewel de betrokken militairen in een later stadium nog eens bij de minister hebben aangedrongen op een antwoord op hun eerste brief.

Toch heeft deze aktie vanuit Ermelo een klemmende vraag opgeworpen: In hoeverre is een militair nu werkelijk gehoorzaamheid verschuldigd aan opgedragen bevelen? Het is een vraag die velen op zich zelf reeds een gruwel is en het is dan ook niet vreemd dat er soms zeer emotioneel op de brief is gereageerd. Ik moet eerlijk zeggen dat ik met het antwoord wel wat in de maag zit. Natuurlijk met het reglement op de krijgstuicht in de hand ben je gauw klaar met de beantwoording van de vraag maar ik ben er niet zeker van dat in dat reglement geestelijke en zedelijke vraagstukken uitputtend worden behandeld.

Ook politiek gezien kun je gemakkelijk korte metten maken met de gestelde vraag. Waar blijven we immers als regering en militaire autoriteiten niet zonder meer kunnen rekenen op de loyaliteit van hun militairen! Onze veiligheid lijkt rechtstreeks afhankelijk van een gegarandeerde gehoorzaamheid van militairen aan het hun opgedragen bevel. Natuurlijk erkent men bepaalde uitzonderingssituaties waarin gehoorzaamheid niet verplicht, ja zelfs niet geoorloofd zou zijn (afgezien van de vraag wat daar ooit in de praktijk van terecht komt) maar in zijn algemeenheid geldt de gehoorzaamheid als een van de grondslagen voor het militair bedrijf.

Wel kan een militair een beroep doen op de wet gewetensbezwaarden maar die geldt niet voor gevallen als Ermelo, in die wet gaat het over gewetensbezwaren tegen oorlogsgeweld in het algemeen. De moeilijkheid is dat een mens het in overeenstemming met zijn geweten kan voelen om geweld te gebruiken tegen binnendringende Duitse troepen (1940) maar het als in strijd met zijn geweten kan ervaren om militair geweld te gebruiken tegenover voor hun vrijheid strijdende Indonesiërs (1948).

De stelling dat wie in het ene geval 'ja' zegt, ook in het andere geval 'ja' behoort te zeggen, is natuurlijk onzin. De gedachte dat dat slechts verstandelijke beoordelingen zijn en dat je geweten daar niets mee te maken heeft, lijkt mij vreemd. Maar als nu het parlement, met de meerderheid van het volk achter zich, heeft besloten tot politieke aktie, tot gewelddadig ingrijpen, tot oorlogsvoering, ben je dan als enkeling niet verplicht om te gehoorzamen? Daar ligt precies de kern van de zaak!

Kan de individuele mens verplicht worden tot daden die hij met zijn gehele geweten verwerpt, hoewel hij weet dat de meerderheid van de mensen om hem heen deze gewetensbezwaren niet deelt? Kan dat zelfs in die mate dat hij verplicht kan worden zijn leven te geven en dat van anderen te vernietigen, voor een zaak die hij in zijn geweten verfoeit?

Hier ligt een vraag waar de kerken, het Humanistisch Verbond, de regering, de volksvertegenwoordiging en de militairen niet blijvend omheen kunnen. En zeker de geestelijke verzorgers niet!

ego

*Maandblad van de humanistische
geestelijke verzorging voor militairen*

*Nr. 8, augustus
9de jaargang*

Redacteur: H. Lips, Hoofdraadsman

Adres redactie en administratie:
Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Hoofdstraat 84,
Driebergen
telefoon 03438 - 2878

Vaste medewerkers:

Nico Haasbroek

Wim Jesse

Peter J. Morée

Rien Robijns

Bert Vuijsje

Tom Weerheijm

Dick Zaal

Abonnementsprijs f 6,- per jaar, te
storten op postgirorekening 480414
t.n.v. Hoofdraadsman Humanistische
Geestelijke Verzorging te Driebergen

Militairen ontvangen het blad op
aanvraag zonder betaling.

Bij de voorplaat:

*Johan Meinders fotografeerde
deze stralende jongeman. Zo maar
een 'shot', want waar Johan deze
plaat schoot is niet bekend.*

RED.

Paul McCartney solo

'Elke dag verdoe ik m'n tijd, leunend tegen een lantaarnpaal / elk nacht lig ik op een kussen te rusten / iedere morgen brengt een nieuwe dag en iedere nacht is die dag voorbij / maar vanavond wil ik alleen maar bij je blijven, gewoon bij jou zijn.'

Eigenlijk zou bijna ieder citaat ('t bovenstaande is uit 'Every Night') uit welk nummer van deze elpee ook illustreren hoe Paul McCartney nu is en wat hij het liefste doet. Voor Paul zijn de belangrijkste en fijnste dingen: thuis zijn met z'n vrouw Linda, z'n kinderen en liefde. Elementen, die in z'n solo-elpee de hoofdrol en goedbeschouwd enige rol spelen.

Veel nummers heeft hij thuis opgenomen op een 4-sporen-recorder, omdat je thuis zelf een sfeer hebt gemaakt, waarin je je zelf kunt zijn. Geen kale, onpersoonlijke studio, waar een technicus je van achter een glazen ruit aanstaart. Toch heeft hij gebruik gemaakt van twee studio's, E.M.I. & Morgan, omdat de tech-

na verloop van tijd is hij onverbreekelijk met de plaat verbonden.

Ieder nummer ademt een sfeer, die beelden oproept van bloemen, een open haardvuur, brandende kaarsen ('t volgende erg persoonlijk) warme chocolademelk, en vul zelf maar aan ... gewoon een fijne, huiselijke sfeer, die zoveel voor McCartney betekent.

'Ik ben liever in bed dan in clubs. Ik hou ervan thuis te zijn en ik hou van muziek; ik zoek naar niets anders wat me zou kunnen interesseren dan die twee dingen.'

Het is voor Paul verwonderlijk genoeg dat ze zo belangrijk zijn:

'Misschien verbaast 't me wel, de manier, waarop je altijd van me houdt /

en misschien ben ik wel bang,

zoals ik van je hou /

misschien verbaast 't me,

als ik beseft hoe ik je echt nodig heb.

'May be I'm Amazed,' een nummer waarop McCartney nog eens extra laat

blijken dat hij een geweldige stem heeft; voor mij het absolute hoogtepunt van de elpee.

De meeste nummers zijn van vrij recente datum. 'Hot As Sun,' een fijn simpel instrumentaal nummer, is echter uit 1959 en 'Teddy Boy' zowel als 'Junk' stammen uit de tijd dat Paul in India was.

In 'Junk' loopt er iemand over een Waterlooplein en kijkt een beetje weemoedig naar oude fietssturen, kandelaars, tweepersoons slaapzakken. Op kant 2 staat een instrumentale versie 'Singalong Junk,' zo onweerstaanbaar mooi, dat je pas beseft mee te neurien als 't afgelopen is en je langzaam uit je droom wordt gehaald door 'Maybe I'm Amazed.' Paul McCartney vatte dit album samen met drie woorden: Home, Family, Love. Ik kan dan alleen maar instemmend knikken en de plaat nog eens een keer opzetten.

GERARD v. d. HEUVEL

MUZIEK

nische mogelijkheden in professionele studio-ruimtes zo veel uitgebreider zijn. De plaat is in twee maanden opgenomen, alle instrumenten bespeeld door Paul (bas, lead, drums, piano, akoestische gitaar, orgel, mellotron en allerlei ritme-instrumenten). Alles alleen doen heeft z'n voordeel; je neemt je eigen beslissingen zonder met anderen rekening te hoeven houden. Daartegenover staat dat je de activiteit van anderen mist. Voor McCartney zijn het gewoon twee verschillende methodes van werken. Het uiteindelijke doel blijft het zelfde. Je streeft naar de zelfde muziek, die je bij de Beatles zou maken.

Intense sfeer

De plaat opent met 'The Lovely Linda', oorspronkelijk alleen maar opgenomen om de apparatuur te testen, maar gelukkig toch op de plaat gezet. In het interview dat Paul zich zelf heeft afgenomen (de bedoeling was dit gesprek met zich zelf in 't album te doen. Om wat voor reden dan ook is dat alleen gebeurd bij recensie-exemplaren) zegt hij over de rol van z'n vrouw: 'Ze harmonieert, maar natuurlijk is 't meer dan dat; 'Ze is een schouder om op te leunen, een tweede mening en een goed fotografe. Meer dan dit alles, ze gelooft in me — voortdurend.'

Het is een vrolijk, ongecompliceerd nummer, eindigend met een ingehouden gelach van Paul. Eigenlijk heeft 't al iets van de sfeer, die de hele plaat kenmerkt. Bij de eerste keren luisteren wordt die sfeer bij elk nummer sterker, intenser en

Paul McCartney (links) in betere tijden. Toen trad hij nog regelmatig op met z'n collega's.

Antwoord aan dominee Snijder

In het volgende ga ik proberen een antwoord te geven op het artikel van ds. Snijder in het juli-nummer van Ego. Het lijkt me noodzakelijk eerst wat orde op zaken te stellen omdat anders de discussie voor de lezers nauwelijks te volgen is. Het artikel van ds. Snijder in het juli-nummer is een antwoord op een artikel dat door mij onder de titel 'Voor de troep of voor de man?' werd geschreven in het maart-nummer van dit blad. Op de inhoud daarvan kom ik straks — in het kort — terug.

Maar ook dat artikel was niet de oorsprong van de discussie! Ik ben in dat artikel nl. ingegaan op twee andere artikelen, één van Jan Stoof in het juni-nummer 1969 van Twintig (orgaan van de VVDM), en een ander van ds. Snijder in het december-nummer 1969 van Aksent (maandblad van de protestantse geestelijke verzorging in de strijdkrachten) dat een reactie was op het artikel van Jan Stoof. De cardinale vraag in het artikel van Jan Stoof was: aan welke kant staat de geestelijk verzorger in de strijdkrachten, aan de kant van de troep of aan de kant van de man? Aan de kant van de troep had in het artikel van Stoof de betekenis: moreels-officier zijn met een hoge mate van loyaliteit t.o.v. organisatie en apparaat, aan de kant van de man betekende: hulp aan de individuele militair om zich te ontplooiën tot een vrij en zelfstandig mens inclusief alle kritiek op organisatie en apparaat die dat onvermijdelijk meebrengt.

Onduidelijk

Ds. Snijder heeft op deze vraag in zijn artikel in Aksent een antwoord gegeven dat mij niet duidelijk en onomwonden genoeg scheen.

Hij schreef o.a.: *Loyaal zijn binnen het leger betekent niet achter een organisatiepatroon staan, voor mij is het niet allereerst een organisatie. Veel belangrijker is de vraag: hoe sta je tegenover het leger als machtsmiddel van de staat? Die vraag staat in onze tijd veel centraler. Om het wat zwaartwichtiger te zeggen — maar het is een zwaar punt — wat is de zin van de krijgsmacht. Waartoe dient hij? Als ik me loyaal tegenover het leger verklaar dan betekent dat dat ik op grond van christelijke bezinning op de mens, het recht, de staat, de bedreiging van het recht, de krijgsmacht noodzakelijk acht.*

Op deze zinsnede heb ik nu in het maartnummer van Ego in mijn artikel 'Voor de troep of voor de man?' als volgt gereageerd:

'Ik heb deze zinsnede uit het artikel van ds. Snijder enkele malen overgelezen en overdacht, uiteraard in samenhang met de rest van zijn tekst, en ik kan tot geen andere conclusie komen dan dat Snijder meent dat in deze woorden de juiste instelling van de geestelijk verzorger t.a.v. de strijdkrachten wordt geschetst.

Als dat niet het geval is dan heeft hij zich wel bijzonder ongelukkig uitgedrukt. Als mijn interpretatie juist is (als dat niet zo is dan geef ik ds. Snijder gaarne in Ego de ruimte om het tegen te spreken) dan voltrekt zich op dit punt de scheiding der geëten.'

'De geestelijk verzorger die Snijder introduceert is de man die als één der uitgangspunten in zijn geestelijke verzorging stelt dat hij — op grond van christelijke bezinning — de krijgsmacht noodzakelijk acht. Daarmede is precies het fundament gelegd dat de geestelijk verzorger nodig heeft om als moreels-officier op te treden. Natuurlijk blijft daarmee nog wel allerlei kritiek mogelijk op de manier waarop de krijgsmacht functioneert, maar het bestaan van die krijgsmacht zelf is geaccepteerd. En niet zo maar als een toevallig, persoonlijk standpunt, maar als een uitgangspunt van de geestelijke verzorging.'

Invitatie

Ik had dus in het bovenstaande ds. Snijder zelf geïnviteerd om het in Ego te komen vertellen als hij meende dat ik een onjuiste interpretatie van zijn woorden had gegeven.

Ds. Snijder heeft deze uitnodiging aanvaard en daar is dan, tot mijn verbazing, het artikel in het juli-nummer van Ego, onder de titel 'Wat is een geestelijk verzorger?' uit voortgekomen.

Mijn verbazing is gegrond op het feit dat ds. Snijder de uitnodiging heeft aanvaard, een artikel van twee bladzijden schrijft maar daarin geen enkel antwoord geeft op de door mij gestelde vraag.

Die vraag was heel duidelijk: Is mijn interpretatie van Sniijders woorden, dat hij meent dat de geestelijk verzorger in de strijdkrachten zich loyaal t.o.v. de strijdkrachten heeft op te stellen, in die zin dat hij het bestaan van de strijdkrachten als zodanig accepteert, nu juist of niet? Het enige stuk in Sniijders artikel dat de vraagstelling benadert zal ik hieronder citeren. De lezer zal dan geen moeite hebben om te ontdekken dat ds. Snijder precies langs de beantwoording van de vraag heen glijdt.

Hier volgt het betreffende stuk:

'Aangrijpingspunt was in het maartnummer van Ego de 'loyaliteit van de geestelijk verzorger ten opzichte van de krijgsmacht'. Nog afgezien van het feit of ik die loyaliteit als uitgangspunt voor heel de geestelijke verzorging stelde, Lips zijn kritiek gaat veel dieper. Zakelijk heeft hij bezwaar tegen deze loyaliteit als algemeen uitgangspunt, in deze zin namelijk dat de geestelijke verzorging zou moeten uitgaan van de overtuiging 'dat het leger nodig is'. Daarmee zou de basis gelegd zijn voor de geestelijk verzorger als 'moreelsofficier', veel kritische vragen zouden dan al beslist zijn, die z.i. nu net open moeten blijven.

Waar het mij echter om gaat is de

dieper gelegen grond voor zijn kritiek. Volgens Lips staat (of valt) de geestelijk verzorger altijd met zijn strikt persoonlijke overtuiging. Voor Lips bestaan geen standpunten of denkbelden die door de geestelijk verzorger als richtsnoer anderen kunnen worden voorgehouden. Volgens hem is het nu juist de taak van raadsman, aalmoezenier en dominee de militair te helpen bij zijn standpuntbepaling.

Het gaat dus om het gezag van opvattingen, welke dan ook, van de geestelijk verzorgers — en van de mensen in het algemeen. Dit is m.i. het centrale punt.'

Het is duidelijk wat er nu verder in het artikel van ds. Snijder gebeurt. In plaats van antwoord te geven op de concrete vraag die voor alle militairen en geestelijke verzorgers van het hoogste belang is, nodigt hij me dan uit om me uit te spreken over punten als objectivisme en subjectivisme, de betekenis van de waarheid, het al of niet bestaan van vaste maatstaven en normen, de mogelijkheid van de cultuur zonder absolute waarheden, enz.

In plaats van een antwoord te horen op een concreet punt dat voor de samenleving van belang is (zie de vraag van Jan Stoof in 'Twintig') worden we uitgenodigd tot een theologische en filosofische discussie die ons geen stap verder zal brengen met het concrete punt en waarschijnlijk maar heel weinig mensen zal interesseren.

Er gebeurt wat nu juist in deze tijd niet zou moeten gebeuren: zo gauw er een mogelijkheid tot maatschappelijke duidelijkheid opdoemt wordt in der haast een theologisch en/of filosofisch rookgordijn gelegd en in een mum van tijd zijn we van het eigenlijke concrete punt afgedwaald. Ik heb mijn teleurstelling over deze gang van zaken reeds in een kort bijschrift in het juli-nummer tot uiting gebracht en ik herhaal hier mijn daar gestelde vraag, een nieuwe invitatie dus: 'Wil ds. Snijder nu eens een duidelijk en onomwonden antwoord geven op de door mij gestelde vraag? Wij stellen de kolommen van Ego voor die beantwoording gaarne ter beschikking!'

Waarheid en zekerheid

Ondertussen zit ik nog wel met de in hetzelfde bijschrift gedane toezegging dat ik toch op de punten van ds. Snijder zal ingaan.

Waar gaat het nu eigenlijk om?

In mijn artikel 'Voor de troep of voor de man?' heb ik twee dingen gesteld die ds. Snijder in het bijzonder aan het denken hebben gezet:

● Het is niet de taak van de geestelijke verzorging om aan de mensen bepaalde gedachten en opvattingen over te dragen, maar om deze mensen te inspireren tot het veroveren van eigen gedachten en eigen opvattingen.

● Ook voor mij zelf geldt dat ik slechts als mijn opvattingen erken dié opvattingen

gen waartoe ik in vrijheid, en na rijp beraad, zelf ben gekomen.

Letterlijk heb ik geschreven:

'Alle opvattingen in de wereld zijn voor mij vrijblijvend tot op het moment dat ik ze, na rijp beraad, erken als mijn eigen opvattingen. Op dat moment heb ik, vrijwillig, afstand gedaan van de vrijblijvendheid. Mijn onoverkomelijk bezwaar geldt juist die mensen die een gezicht zetten, en hoe vaak doen geestelijk verzorgers dat niet, of hún keuze ook mijn vrijblijvendheid zou opheffen.'

Het voornaamste punt dat ds. Snijder stelt is dat ik vanuit deze stellingname kans heb terecht te komen bij het subjectivisme en hij gaat zelfs zo ver dat hij mij met zorg in zijn stem vraagt hoe ik daaraan denk te ontkomen. Mijn antwoord kan kort en duidelijk zijn: ik heb niet de minste neiging om te ontkomen, ik ben subjectivist.

Voordat ds. Snijder, of wie dan ook, daaruit meewarige of triomferende conclusies trekt is het goed nog even verder te lezen. Als men moeilijke woorden gaat invoeren is het wel goed om duidelijk met elkaar af te spreken wat men er onder verstaat, anders ontstaat een zee van misverstanden. Helaas heeft ds. Snijder dat in zijn artikel nagelaten en ik wil dat gemis hier goed maken. Onder objectivisme wordt verstaan de gedachte dat er waarheid zou bestaan onafhankelijk van de mens, buiten het menselijk verstand om dus. Waarheid die men dan kan interpreteren als goddelijke waarheid, maar ook als een bestaan van ideeën buiten de mens om, maar waarvan de mens deelachtig kan worden.

Nu zou het het eenvoudigst zijn als het subjectivisme eenvoudig de ontkenning was van deze gedachte, maar zo eenvoudig is het niet, het is dan ook de vraag of objectivisme en subjectivisme zonder meer als tegenstellingen van elkaar mogen worden gebruikt. In ieder geval is subjectivisme de wijsgerige stroming, waarbij het beschouwende 'ik' en als gevolg daarvan de persoonlijke opvatting of mening in het middelpunt staat. In de zo geconstrueerde tegenstelling kies ik de kant van het subjectivisme, ik heb geen ervaring van buitenmenselijke waarheid, buiten de mensen verkerende ideeën en opvattingen, ik geloof daar ook niet in en ik meen bovendien dat het zaak is in het denken aan het beschouwende 'ik' een dominerende plaats toe te kennen.

Maar betekent dat nu ook dat men de begrippen objectief en subjectief tot een absolute tegenstelling moet drijven waarbij het objectivisme ons waarheid en zekerheid garandeert terwijl het subjectivisme tot steeds verdergaande verguizeling voert waarbij op den duur zelfs menselijke communicatie niet meer mogelijk is. Zo ongeveer, door mij wat gechargeerd, stelt ds. Snijder het voor. Ik hou niet van die zwart-wit tegenstel-

lingen, ze zijn me te geconstrueerd, in strijd met de werkelijkheid en meestal een gevaar voor de menselijke verhoudingen.

Ook als men uitgaat van het beschouwende en denkende 'ik' kan men toch tot de ontdekking komen dat er vele denkende en beschouwende 'ikheden' bestaan en dat daartussen communicatie mogelijk is op grond van het feit dat mensen soortgelijk zijn en de mogelijkheid tot communicatie o.a. via de taal bezitten. Dat betekent dat ik mijn 'waarheid' tussen die van anderen plaats en dat het mogelijk is met elkaar van gedachten te wisselen over de vraag van meer of minder waarheid. Maar dat is dan altijd menselijke waarheid d.w.z. waarheid afkomstig van menselijk waarnemen, beschouwen en overwegen.

Buiten de mens om is er voor mij geen waarheid. Er is natuurlijk wel de werkelijkheid d.w.z. al wat is, waarvan de mens deel uitmaakt. Maar waarheid ontstaat eerst doordat de mens die werkelijkheid gaat waarnemen en overdenken. Waarheid is het menselijk inzicht omtrent de werkelijkheid. In deze gedachtengang kan dus van 'de' waarheid die reeds voor de mens is doordacht en die de mens nu moet ontdekken of die hem geopenbaard zal worden geen sprake zijn.

Zekerheden

Kan de mens met deze opvatting van waarheid leven en werken? M.i. uitste-

kend. Het lijkt me onjuist om te beweren dat de mens behoefte heeft aan absolute zekerheden.

In dit proces van waarheidsontwikkeling ontstaan altijd voldoende voorlopige zekerheden om de menselijke samenleving in stand te kunnen houden en om elkaar, ondanks alle twijfel en tegenstellingen, nog wel te kunnen begrijpen en waarderen. In dat proces hebben de eigen groeiende opvattingen en meningen nu juist de betekenis dat ze ons inschakelen in het proces, ons tot communicatie met anderen in staat stellen, ons confronteren met die anderen, en daardoor die anderen en onszelf tot verdergaande ontplooiing voeren. Op die wijze ontstaat een inter-subjectivisme d.w.z. een begaanbare weg tussen het absolutisme van het overtrokken objectivisme en de verguizeling van het te ver doorgevoerde subjectivisme.

Humanisme is in mijn ogen nu juist het zoeken van voor mensen begaanbare wegen. In mijn opvatting blokkeren die levensovertuigingen die de mensen verpletteren met absolute zekerheden haast altijd de mogelijkheden tot verdere menselijke ontplooiing. Zo zal het christendom in deze tijd slechts voor mensen een werkelijke stimulans tot verdergaan kunnen zijn als het zijn verlangen naar absolute waarheid en zekerheid weet in te tomen. Het moderne christendom is m.i. in verschillende variaties een poging daartoe.

H. LIPS

Humanistisch Vormingscentrum Het Coornherthuis

Waarom zou u daar naar toe gaan?

Omdat u belangstelling hebt voor bijvoorbeeld

MAATSCHAPPELIJKE VRAAGSTUKKEN
MUZIEK
BOEKEN
FILMS
MUSEUMBEZOEK
HETE HANGIJZERS
LEVENSBSCHOUWINGEN
SPEELSE EXPERIMENTEN
FILOSOFIE

Wees actief en/of ludiek!

Vraag 2½ dag uitzonderingsverlof!

Dat kan twee maal gedurende uw diensttijd.

Uw telefonische of schriftelijke mededelingen zien wij graag tegemoet.

Let op onze aankondigingen in uw kazeme!

Probeer u het met uw kommandant en ons zó te regelen, dat

14 dagen vóór uw keuze-datum alles rond is?

En wijst u anderen ook eens op deze mogelijkheid?

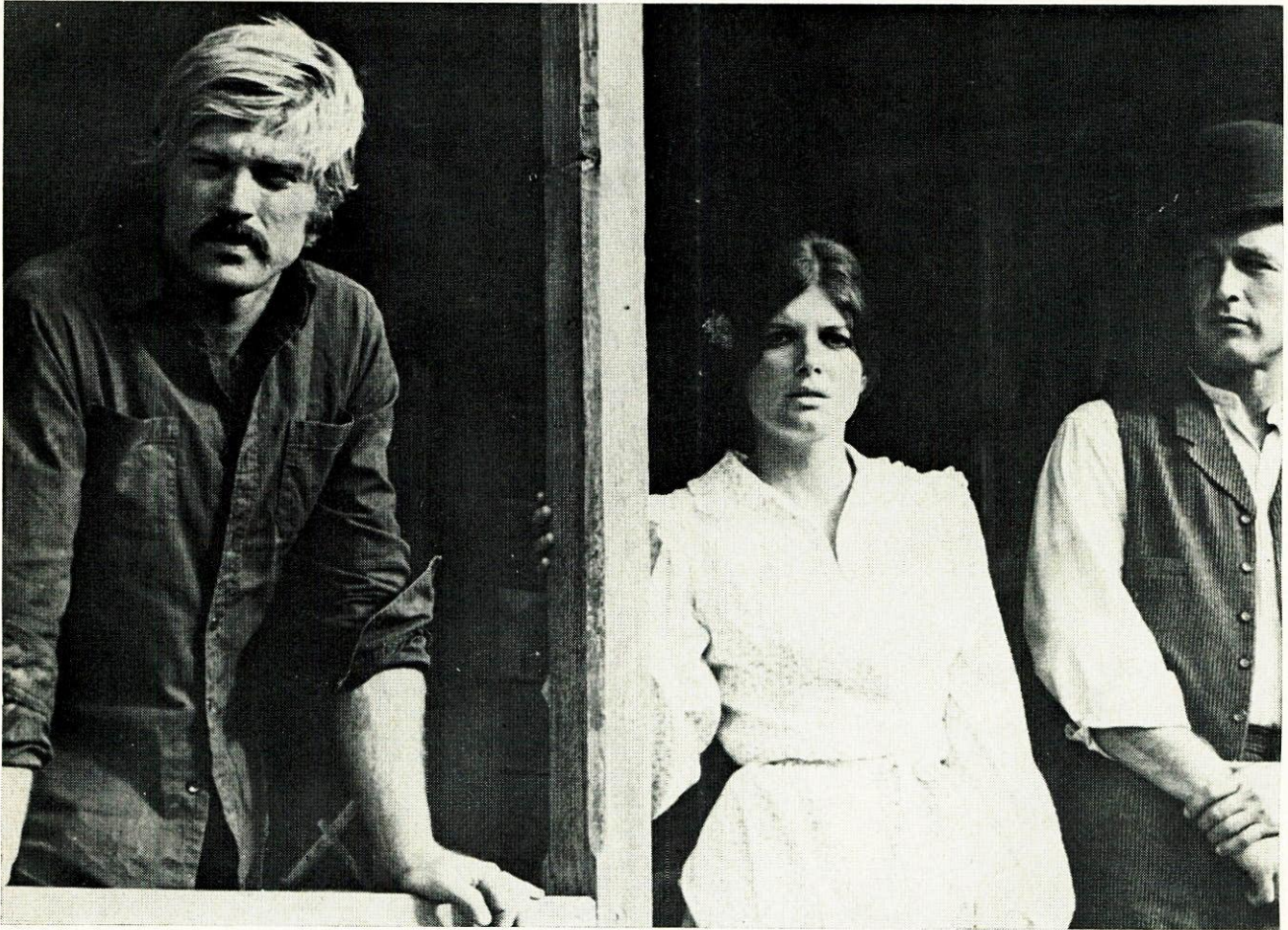
Graag, en bedankt.

Ons adres is:

Coornherthuis, Hoofdstraat 84, Driebergen.

Telefoon: 03438 - 24 71.

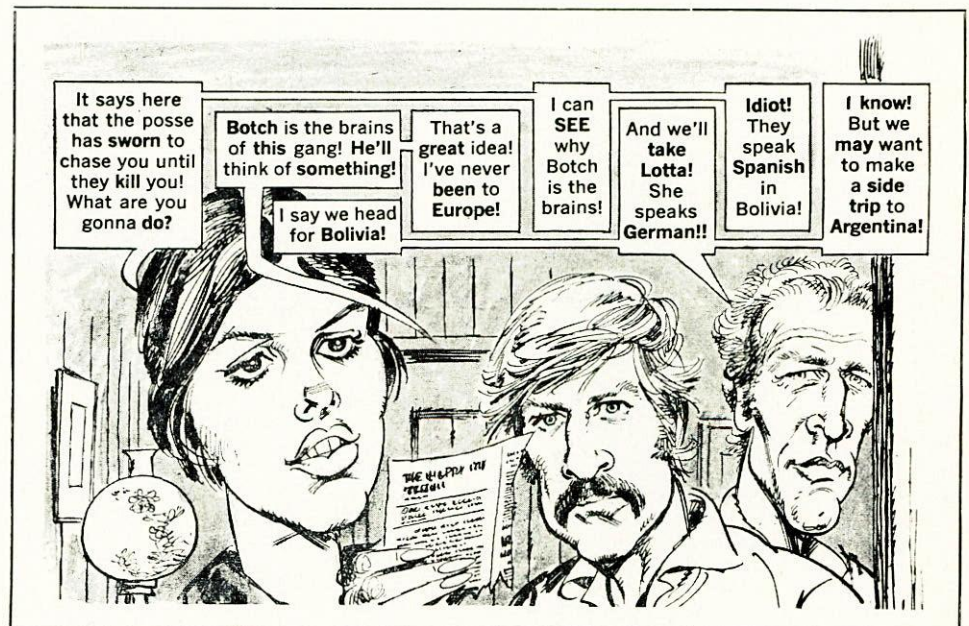
Butch Cassidy and the Sundance Kid

Boven: Het illustere drietal: Robert Redford alias the Sundance Kid, Katherine Ross, Paul Newman alias Butch Cassidy.

Onder: MAD's getekende persiflage op Butch Cassidy, toepasselijk omgedoopt tot 'Botch Casually and the Somedunce Kid'.

Rechts: Dit moet dan een humoristische scène voorstellen: Katherine Ross met Paul Newman op de eerste fiets van het Wilde Westen.

Het moet wel echt de spuigaten uitlopen als het Amerikaanse satirische tijdschrift MAD zijn tanden in een onderwerp zet. In het meest recente nummer hebben MADs tekenaar Mort Drucker en schrijver Arnie Kogen zich met veel succes en genoegen gestort op het laatste kassucces uit Hollywood: Butch Cassidy and the Sundance Kid van de hier onbekende ex-televisieregisseur George Roy Hill. De persiflage die het MAD-tweetal aan hun tijdschrift heeft toevertrouwd is een briljante en ridiculiserende weergave van de film. Want ik heb meer genoten van de MAD-weergave dan van de hele film.

Met steeds groter wordende ergernis heb ik gekeken naar het drietal Newman-Redford-Ross, dat onder de zwakke regie van George Roy Hill blijkt geeft alles af te weten van de toneelterm 'schmieren'. Butch Cassidy etc. etc. is een Hollywood-western, die het predicaat komisch heeft meegekregen. De film werd vorig jaar in record-tempo gemaakt, vlak nadat Abraham Polonsky's Tell Them Willie Boy Is Here gereed was gekomen. Men durfde het toen niet aan om eerst Polonsky's western uit te brengen — die overigens van beter gehalte is en reeds eerder door mij op deze plaats is besproken — reden: het publiek voor te bereiden op de prestaties van Robert Redford, die in Willie Boy zo'n duidelijke hoofdrol vervulde.

Duidelijke gooi

Een zo duidelijke gooi naar de gunst van het publiek wekt bij mij altijd een lichte wrevet. Zeker, het risico dat een maatschappij calculeert bij het uitbrengen van een nieuwe film is groot, vaak telt alleen het geluid 'kassa', maar het getuigt van weinig artistiek inzicht van zo'n maatschappij om een betere film in dit geval Willie Boy achter te houden om de smaak en de gunst van het publiek te testen aan de hand van Butch Cassidy en zijn hoofdrolspelers.

Enfin, in ieder geval krijgt deze film, ook wel beschreven als 'de originele en fraai geacteerde ondergang van twee onwaarschijnlijk angstige revolverhelden' toch de nodige aandacht.

Waarom? Zeker in de eerste plaats voor de meesterlijke fotografie en het nu al wereldbekende deuntje Raindrops keep falling from my head (in 72 uitvoeringen of daaromtrent). Aandacht ook voor het reeds eerder genoemde drietal Paul Newman, Robert Redford en Katherine Ross. Slechts in ongunstige zin: Newman, die ik hogelijk bewonder vooral na zijn Winning en zijn regiedebuut met zijn vrouw Joan Woodward in Rachel, Rachel, knoeit maar wat aan, verliest zich zelf voortdurend uit het oog bij de platvloerse dialogen; Robert Redford heb ik zelden zo slim geld zien verdienen als onbenullige anti-held en ten slotte Katherine Ross, het vrouwelijke deel van dit illustere drietal, die nodig haar schoolgeld bij Actor's Studio moet terughalen.

Ik hoop door dit korzelige geschrijf niemand van een gang naar de bioscoop af te houden. Integendeel, zelf kijken naar dit gestuntel kan geen kwaad. Wel even bedenken dat de inhoudsloze spaghetti-westerns van de Italianen aanmerkelijk frisser en ruiger over het witte doek vloeien, dan dit zeurderige werkje.

Woodstock

Kijk- en luisterspul van de bovenste plank biedt de laatste (?) popfilm Woodstock van regisseur Michael Wadleigh. Ruim drie uur lang tovert hij met kleur, beeld en geluid, opgevangen en verwerkt door een equipe van tachtig man, waaronder 12 cameramensen. De film werd vorig jaar opgenomen op de hellingen rond Bethel in de staat New York, waar zo'n 400.000 hippies waren samengestroomd om te komen kijken, maar vooral luisteren naar de beste popgroepen die Amerika vandaag de dag kent.

Wadleigh liet 120 uur film schieten, gooide 40 uur als minder bruikbaar weg en liet uit de rest een film monteren. Hij

hanteerde kwistig het zogenaamde split-screen, echter zonder irritatie te wekken. Vaak verkreeg hij hierdoor zeer contrastrijke beelden die vol allure op je af komen.

De belangstelling voor Woodstock is enorm, de mare van dit grootse popfestival heeft elke liefhebber reeds bereikt: de chaos op de wegen, de voortdurende neergutsende regen, de love, de openlijke handel in soft en in mindere mate hard drugs, de bezorgde agenten die tot eigen verbijstering geen enkel incident constateerden, kortom Woodstock is een groots feest.

Zo reageerde het festivalpubliek in Cannes ook toen daar de film als openingspektakel werd aangekondigd. De boodschap die Wadleigh in zijn film vlocht kwam duidelijk naar voren: dit is het betere, niet agressieve Amerika dat óók bestaat. De voornamelijk politiek getinte songs van Country Joe, Joan Baez en Richie Havens bevestigden de indruk.

Woodstock is een kijkkast vol vaart, pop en mensen en veel sfeer.

PETER MOREE.

Ingezonden brieven

Koncepta

Ik ben, dat is een zekerheid.

Ik voel me bewust celdeling toepassen en vernietigen in mijn lichaam. Twijfel eerst aan jezelf voor je aan mij twijfelt. Tegen iedereen zeggen: Witte vogels die laag over de kazerne vliegen. Ik ben binnen onder het dak van datzelfde huis.

De nacht voor de witte vogels.

En het licht brandt hier de hele nacht. Brandt de lucht weg.

Leven sterft, dan de planten, rest nog beton.

Witte blokken voor het land.

Ribfluwelen jasje, bril, snor, sik, ik verloren buiten, binnen deze hel.

Dan waait de groene lucht binnen, bijtend aan mijn geest.

De ster rookt filter sigaretten. In zijn kop kruiet.

Hij ontploft. Nu.

Lichaamsdelen vallen stuk op straat. Wasachtige gezichten zien niet. Nummers weten in de duisternis, ik zie de vogels vannacht.

Hij staat voor de groep, zijn mond is als het gebouw, hel, een sirene.

Een volle maan, die laag over het kamp in de bossen hangt.

Denk aan wat je ziet. Vergeef de oorsprong in de stofwolk van het verleden. Een denkbeeldige ruimte, voor witte en gele duiven.

's Nachts starend naar het plafond. Afstand oog-plafond steeds minder. Miljoenen bacteriën, levens tussen mij en het plafond.

Ik zie ze in de schaduw. Men schrijft.

Niemand sprak over mijn dood als burger.

Het was een film van de straat, 16 dikke bomen met takken.

De bladeren uitdagend reflektierend in de zon. Er is geen leven buiten de vliegtuigen meer.

Nu weer wel. Ik mis je.

Het beeld is doorzichtig, zonder warmte in de dode ruimte.

Donker geurig haar, zachter als het mijne.

Niets blijft me in een verloren straat.

Machteloosheid is gevaarlijk, ze eindigt in onverschilligheid.

Ik luister, alsof grammofoonplaten bloeden.

Het vlees van de tekst gegroefd in rouwkleren.

De leugen in de riolering verpest de wortels in mijn straat, groene, gele, bruine, zwarte bomen vervliegen in de wind, maar de tijden veranderen, ik cok.

Jij en ik, de mist slokt ons op.

Onze hartstocht kondenseert de nieuwe mens, goud met roze lippen blauw en zacht.

De warmte is, als het blad valt.

NIC. J. G. V. ZON

„Je moet je maar aanpassen“

Helaas heeft de tijd ons geleerd, dat we nog steeds niet in staat zijn zonder leger te leven. Het leger heeft als statussymbool in de staat afgedaan, maar als koning in het politieke schaakspel viert het hoogtij.

Waarom dan word ik mij de verantwoordelijkheid van mijn taak niet bewust? En

waarom word ik door mijn kommandant betiteld als 'een eigenwijze en zich moeilijk aanpassende jongen', als ik toch van het bovengestelde op de hoogte ben?

In de eerste vraagstelling liggen twee stelregels, die het militaire apparaat in zich draagt, ten grondslag, namelijk

—) De taak van ons leger.

—) De verantwoordelijkheid jegens die taak.

De taak van ons leger, lijkt mij, is het land te beschermen tegen vijandelijke invloeden van buitenaf en dit in samenwerking met landen van gelijke ideologie, hetgeen gebeurt in NAVO-verband. De verantwoordelijkheid jegens die taak moet mij, dienstplichtig militair, in de opleiding door het hogere kader bewust worden gemaakt, maar het enige wat mij werd ingestampt was onder andere: hoe mijn bed op te maken, hoe mijn kast in te pakken, hoe mijn schoenen te poetsen, hoe te groeten en 'last but not least', hoe niet te denken.

Het meest werd op prijs gesteld, dat ik helemaal niet dacht en alles maar gewoonweg deed en aksepteerde. Dit sluit al een redelijk en positief antwoord op de vraag 'waarom word ik mij de verantwoordelijkheid van mijn taak niet bewust' bij voorbaat uit.

Wanneer ik uitpreek, wat ik tot nu toe heb aangevoerd, ben ik uiteraard eigenwijs, want 'ik heb gedacht'. Als ik dan ook nog fout zou zitten in mijn bewering, maar blijf zeggen dat 'zolang het tegendeel ervan mij niet voldoende duidelijk is gemaakt, ik op mijn punt blijf staan', is er geen spaander hekhouw op de dam overgebleven.

Krijg ik moeilijkheden met het kader, omdat ik me niet meteen neerlegde bij een gegeven bevel en bij de wijze waarop het me gegeven werd, omdat dit niet strookte met de situatie van dat ogenblik, komt de sterke driesterrenhand in aktie om me 'een douw te verkopen', die mij in de disciplinaire banen moet terugleiden. Als vaderlijke wenk krijg ik dan nog te horen: 'Jongen, waarom doe je dat toch, want het is nergens voor nodig en je maakt het alleen maar moeilijker voor jezelf.' 'Of ik het moeilijker maak voor mezelf is mijn zaak, maar zolang ik het nodig acht, blijf ik ageren tegen zaken, die mij niet zinnen.'

En het is wel nodig: immers talloze leidinggevende figuren lopen in ons leger rond, die in persoonlijk overwicht en taktvol optreden bepaald niet uitblinken, maar tronend op hun rang en gevangen in het net van starre regels, schitteren in klakkeloos machtsvertoon. Daar de aandacht op vestigen, lijkt me gezonder dan huilend bij de psychiater gaan zitten om later thuis van een afstandje te kunnen vertellen 'hoe goed ik het allemaal doorzien heb', terwijl mijn tranen amper gedroogd zouden zijn.

BERT VAN BEDAF

Bijlschrift redactie

We plaatsen hierbij opnieuw twee 'ervaringen' van militairen. We zijn dankbaar dat de inzendingen doorgaan en we nodigen bij deze ook graag anderen uit om hun ervaringen op papier te zetten en ze in te sturen.

Toch krijgen we juist op dit soort artikelen veel kritiek.

Ten eerste: 'Ze zouden eenzijdig zijn, er bestaan ook andere ervaringen'. Maar natuurlijk! Laat men die andere ervaringen dan insturen, wij zullen ze plaatsen. Ten tweede: 'Ze bevatten vaak kritiek op apparaat en personen'. Dat is juist. Maar mag dat niet? Indien men uit zijn ervaringen de kritiek zou moeten laten vervallen dan kunnen ze beter niet worden gepubliceerd. Het aantrekkelijke van deze artikelen is nu juist dat men er uit leest hoe de schrijvers de militaire dienst en de personen daarin ervaren. Of de lezers dat altijd leuk vin-

den is niet ter zake doende.

Ten derde: 'In deze artikelen worden vaak plaats en personen zo nauwkeurig omschreven dat de personen voor anderen te herkennen zijn en daardoor in hun omgeving in een pijnlijke situatie geraken.' Dat laatste is zeker niet onze bedoeling en daarom zullen we er in het vervolg nauwkeuriger op toezien dat plaats- en persoonsaanduiding niet zo zijn dat daaruit herkenning door anderen mogelijk is. Men moet overigens zichzelf en anderen niet te gauw willen herkennen.

Tenslotte: Het is een misverstand te menen dat de redactie instemt met alles wat in deze artikelen staat. We geven de ervaringen van anderen weer. De redactie is slechts verantwoordelijk voor het feit dat ze geplaatst zijn. Wij stellen aan artikelen in Ego niet de eis dat wij het met de inhoud ervan eens moeten zijn.

Ernst Happel: 'Ik wil die wereldbeker'

Ernst Happel.

De sigaret bungelt altijd achtereel in zijn mondhoek. Nimmer zie je de trainer van Feijenoord in een andere gedaante als hij de pers te woord staat. En tijdens de eerste persconferentie van de nieuwe Europese kampioen stelt Ernst Happel: 'Kijk 'ns ik heb het hier bij Feijenoord uitstekend naar mijn zin. Ausgezeichnet. Het is heel plezierig werken met een ploeg die Europees kampioen is geworden. En daarbij kan ik heel goed met de jongens overweg.'

Ernst Happel, de vriend van de Feijenoord-spelers, kortom de man aan wie de Rotterdamse formatie zoveel te danken heeft, maakt in dit vroege stadium van de nieuwe competitie een ontspannen indruk. Hij is opgeruimd. De beslommeringen van de Europa Cup liggen ver achter hem. De vakantie zit er op. Een maand lang heeft Happel met gezin in zijn geboorteland Oostenrijk vertoeft. Maar langer kon hij niet wegblijven... Het spul gaat weer beginnen. Trouwens Happel zal de laatste zijn om dat niet te onderschrijven, Feijenoord moet ogenblikkelijk tot op de bodem van zijn kunnen gaan. In augustus en begin september staat het Argentijnse Estudiantes voor de deur. De strijd om de wereldbeker, de furieuze inzet tussen de Europese en Zuid-Amerikaanse kampioen gaat beginnen.

Feijenoord en min of meer Ajax hebben het Nederlandse voetbal op de wereldmarkt gebracht. Een ongekende weelde. Want het is toch nog niet zo heel lang geleden dat we zaten te lekkerbekken als de strijd om de wereldbeker, uitgezonderd dan die van vorig jaar tussen dezelfde Estudiantes en AC Milan zich op het scherm ontwikkelde. Dat leek voor het Nederlandse voetbal een schier onhaalbare zaak. Maar nu, nog geen jaar nadat Ajax zich in de finale om de Europa Cup verslikte in het bikkelharte en goed spelende AC Milan, joeg Feijenoord Celtic over de kling en haalde met groot gemak de Europa Cup naar de Waterweg.

Happel over de komende strijd om de wereldbeker: 'Het is toch een logische zaak dat we die wedstrijden gaan spelen. Je wilt als speler, maar ook als trainer altijd het allerhoogste bereiken. Toen het bestuur aanvankelijk weigerde, omdat het vorig jaar zo uit de hand is gelopen voelde ik al dat we het zouden doen. Dat was een spelletje. Gewoon om de

mensen van de UEFA en de FIFA te laten voelen dat we niet onder alle omstandigheden gaan spelen. Want ik wil mijn spelers niet laten vermoorden. De Nederlandse competitie en de Europa Cup tellen ook mee. Misschien zelfs vind ik die belangrijker. Nu de wereldbeker winnen en geen Nederlands kampioen worden is een onlogische zaak. Dat zou het publiek niet pikken.'

Happel over zijn vernieuwde ploeg: 'Kijk 'ns (dat is nu eenmaal een gewoonte van hem om iedere zin met deze inleiding te beginnen), 'Kijk 'ns we hadden graag de Zweed Magnusson willen aantrekken. Die Zweed is een voetbalclown. Die had het bij het Feijenoordpubliek goed gedaan. Maar zijn eisen waren belachelijk hoog. Kijk 'ns als je dat dan aan een speler gaat betalen komt er onrust. Dan willen die andere jongens ook. Doe je dat niet, dan is er heibel in de tent. Daarom hebben we hem laten vallen. Met het kopen van Dick Schneider van Go Ahead en het terughalen van Boskamp (uitgeleend aan Holland Sport) en Geilman (uitgeleend aan Excelsior) is mijn team danig verjongd. Want Veldhoen, Haak en Pieters Graafland spelen niet meer. Met deze jonge ploeg gok ik op de Nederlandse titel. Dat heb ik bij Feijenoord nog nooit meegemaakt. Gelukkig gaat het dit seizoen niet meer alleen tussen Ajax en Feijenoord. PSV zit ongetwijfeld tegen de top aan en met FC Twente weet je het gewoon niet.'

Ernst Happel is zo in het gesprek een goedmoedelijk man. Altijd luistert hij; altijd ook staat hij klaar. De Wener — 45 — die in de periode van 1947 tot 1957, 51 maal in de Oostenrijkse ploeg speelde en praktisch alle werelddelen bezocht ziet zijn toekomst toch in Oostenrijk liggen.

Hij vertelt: 'Kijk 'ns ik ben het bij Feijenoord nog lang niet zat. Maar een trainer staat of valt met de successen. Nu kon het dit seizoen niet misgaan. We werden Europees kampioen en dan valt er niets te kankeren. Toch blijf ik erbij dat een trainer niet langer dan drie jaar bij een elftal moet blijven. Wat dat betreft heeft Rinus Michels gelijk als hij zegt: 'ik heb geen contact meer met de spelers' Dat krijg je. Ach en als het dan geen Feijenoord meer is zal het wel een Oostenrijkse club worden. Rapid Wien, de club waarvoor ik vroeger speelde heeft me reeds zeer vaak aan het jasje getrokken. Mijn hart trekt naar Oostenrijk. Dat is logisch. Ik speelde er als kind. En als ik dan met trainen gestopt ben wil ik een Weinstube in Wenen hebben. Mijn vader had er ook een. Jeugdsentiment zegt mijn vrouw. Kan best zijn, maar als ik zestig ben wil ik niet meer in een trainingspak over de velden hollen. Ook al zouden ze me gouden bergen beloven.'

WIM JESSE

SPORT

Democratisering en leefbaarheid in de strijdkrachten

Iedere lezer van dit blad zal het ongetwijfeld met mij eens zijn, dat onze maatschappij in al zijn geledingen toont, dat vooral de jeugd uiting geeft aan haar ontevredenheid over de huidige samenleving. In deze moderne samenleving zijn vooral woorden als democratisering en inspraak aan de orde van de dag. Wil men werkelijk 'in' zijn, dan moeten de hierboven door mij gebezigde woorden, als vanzelfsprekend en met een bepaalde gevoelswaarde geladen, dagelijks over de lippen komen van degene, die aan een gesprek of discussie deelneemt.

Het gemak echter, waarmee iemand zich van dergelijke 'kreten' bedient, doet bij mij wel eens de vraag opkomen of men de gebezigde uitdrukkingen wel volledig begrijpt op hun draagwijdte. Maar al te vaak immers worden begrippen als democratisering en inspraak voor een zelfde doel gebruikt, terwijl de steller ervan, bij nader inzien, in feite nog geheel iets anders bedoelde te zeggen. Het is duidelijk dat een dergelijk verschijnsel zich niet alleen voordoet in de civiele samenleving, doch ook in onze militaire maatschappij. Onze krijgsmacht wordt weliswaar vaak beschouwd als een exclusieve maatschappij, die zich slechts kan overgeven aan paternalistische en bekrompen ideeën, terwijl bovendien de strenge hiërarchie opzet evenmin bevorderlijk getoond is om invloeden van buitenaf te ondergaan.

Geen eigen visie?

Niets is echter minder waar, omdat het grootste gedeelte van die zogenaamde exclusieve groepering bestaat uit dienstplichtigen, die juist op deze leeftijd volop gemoeid zijn in de problemen en moeilijkheden in de vele schakeringen, die onze burger-samenleving kent. Een samenleving immers, waar zij tot voor kort nog deel van uitmaakten. Zou een dergelijk iemand bij zijn indiensttreding dan plotseling geen eigen visie meer hebben en derhalve geheel zonder kritiek zijn op zijn nieuwe omgeving? Ik dacht van niet, hetgeen mijns inziens maar gelukkig is, want zonder kritiek, mits deze positief-constructief is gesteld, zou er geen dialoog meer aanwezig kunnen zijn. Onze militaire wereld zou dan in een vacuüm terechtkomen, waarin slechts verstarring mogelijk zou zijn. En heeft er niet eens iemand gezegd dat stilstand in feite achteruitgang betekent? Alvorens ik echter aandacht ga besteden aan een aantal zaken binnen onze krijgsmacht, lijkt het mij echter nuttig enige begrippen nader te omschrijven, zodat wij er zeker van zijn 'op dezelfde golflengte' te werken.

Onder **DEMOCRATISERING** van onze samenleving versta ik een opheffing van een aantal op zichzelf staande aspecten en gebeurtenissen, die ik afzonderlijk hieronder zou willen weergeven.

1e fase: INSpraak

Dit alom zo veelvuldig gebezigde en fel

begeerde begrip, is in feite slechts de eerste wankelende stap op weg naar een totale democratisering. Inspraak wil eigenlijk niets meer zeggen, dan het scheppen van de mogelijkheid om zijn wensen naar voren te brengen, alsmede mededelingen doen over datgene, wat de mensen bezig houdt, op welke plaats of niveau dat ook moge zijn. Kan zulks op een eerlijke manier plaatsvinden, dan verkrijgt degene, die een dergelijke inspraak toelaat een machtige bron van informatie.

2e fase: OVERLEG

Deze al iets grotere stap in het democratiseringsproces verschaft de betrokkene de mogelijkheid betrokken te worden in het procedé van aandachtig bekijken en bestuderen van de diverse mogelijkheden, alsmede het geven van zijn mening hieromtrent, zonder zich echter verder uit te spreken over een al dan niet te aanvaarden beslissing.

3e fase: MEDE-ZEGGENSCHAP

Deze fase in het proces is er een van grote betekenis. In feite wordt degene, die hierin betrokken wordt met een machtig stuk beleid belast. Voor het eerst werkt men eigenlijk daadwerkelijk mee aan een stuk planning, als deel van het leiding-gevende element.

4e fase: MEDE-BESLISSINGS-RECHT

Deze eindfase in ons proces is de meest verregaande op de weg naar een totale democratisering. Op dit niveau namelijk dient men bewust zelf ook een beslissing te nemen, ... met alle consequenties daaraan verbonden van het medeverantwoordelijk zijn! Schematisch zouden we bovenstaande als volgt kunnen weergeven:

DEMOCRATISERING

Fase 1: Inspraak

Fase 2: Overleg

Fase 3: Mede-zeggenschap

Fase 4: Mede-beslissingsrecht

BELEID

Fase 1: Informatie

Fase 2: Mogelijkheden

Fase 3: Planning

Fase 4: Beslissen

De aandachtige lezer zal wellicht opgemerkt hebben, dat in fase een en twee nog geen sprake is van een eigen verantwoordelijkheid. In de door mij aangegeven fase drie en vier kan men niet alleen 'mee praten', doch gaat zulks gepaard met een daaraan verbonden eigen stuk verantwoordelijkheid.

Anders gezegd: een beslissing nemen behoort op zich zelf niet moeilijk te zijn, doch kan het wel worden als men ook de verantwoordelijkheid moet gaan dragen, welke aan de genomen beslissing gekoppeld is. Maar al te vaak komen wij immers in onze samenleving mensen tegen, die een bepaalde trede op de maatschappelijke ladder niet betreden, omdat zij terugschrikken voor de verantwoor-

delijkheid, die zij moeten gaan dragen, indien zij een functie op een iets hoger niveau moeten gaan bekleden. Mede ook door dit voorbeeld ben ik van mening, dat er geen sprake mag zijn van een éénrichtingsverkeer, doch dat men van beide kanten moet proberen elkaar daar te brengen, waar men in gezamenlijk overleg datgene kan bespreken en bereiken, wat redelijkerwijs gesproken tot de mogelijkheden behoort.

Pittig duwtje

Tijdens een dergelijk procedé zal het dan wellicht eens nodig en gewenst zijn, dat er van beide kanten eens een pittig duwtje in de goede richting wordt gegeven. Het is derhalve duidelijk dat een democratisering, die alleen van beneden af gestalte wordt gegeven, evenzeer te verfoeien is als een eenzijdig opgelegde democratisering van bovenaf. In dit verband behoeft ik slechts de in het leven geroepen compagnie-contact-commissies te noemen. Voor tal van commandanten nog steeds een niet-welkome opgelegde commissie. Een dergelijke commandant zal slechts een bepaald aantal keren in de voorgeschreven tijd met deze commissies vergaderen, en ziedaar ... de democratie is weer gered.

Nog geheel los overigens van de vraag of zulks bij goedwillende commandanten wel enig resultaat zal opleveren, omdat immers deze commandanten op hun niveau als compagnies-commandant bijzonder weinig beslissingen kunnen nemen, die een verandering ten goede zou betekenen. De beslissingen, die deze commandanten zelf kunnen nemen, behelzen merendeels zulke onbenullige zaken, dat het effect van de contactcommissies bijna geheel verloren gaat.

Laten wij ons niet afvragen, of misschien juist wel, wat er terecht moet komen van al deze democratiserende maatregelen binnen onze krijgsmacht, indien er nog steeds commandanten zijn, die zelf nog niet open staan voor een democratisering van het militair apparaat. Maar al te vaak hebben dergelijke commandanten een te behoudende instelling en hebben zij een te grote schroom om met hun tijd mee te gaan. Dikwijls is zulks een gevolg van een wat verouderde politieke confessionele opvoeding. Anderzijds zijn kreten als mede-zeggenschap, inspraak e.d. de idealen geworden van grote groepen jongeren. Kreten, die eenvoudig zijn te omschrijven als de alom bekende vinger in de pap bij beslissingen op alle niveaus.

Om deze vinger getroosten jongeren van vandaag zich de moeite van het demonstren, gebouwen bezetten, op de vuist gaan met de politie en barrikaden opwerpen van auto's en andere voorwerpen, die niet van hen zijn. Het komt mij voor, dat zo iets nu net niet de bedoeling is van een totale democratisering. Helaas komen dergelijke excessen, zij het gelukkig op niet al te grote schaal, ook in

onze krijgsmacht voor. Om nog maar te zwijgen van een klein aantal sabotage-daden aan wielmoeren van een aantal voertuigen, waarbij de daders de humane gedachten aan hun mede-soldaten gemakshalve maar vergeten, als er ongelukken met dodelijke afloop zouden voortvloeien uit dergelijke praktijken.

Gelukkig prevaleert ook nog het gezonde verstand bij een groot gedeelte van onze krijgsmacht, zodat ik hoopvol blijf gestemd om binnen afzienbare tijd een ieder in ons leger, van Minister tot soldaat, te zien deelnemen aan een gezonde democratisering van de krijgsmacht. Wanneer dit laatste het geval is, dan is er duidelijk sprake van een 'tweerichtings' verkeer.

Wellicht, geachte lezer, heeft het bovenstaande bijgedragen tot wat meer inzicht in de problematiek van de democratisering binnen onze krijgsmacht. De vraag echter blijft: Zijn we er dan? Ik meen deze vraag ontkennend te moeten beantwoorden en wel om een aantal redenen.

Het meedenken, mede-beslissen en de daaraan verbonden verantwoordelijkheden op alle niveaus, zou een goed functioneren van onze gehele krijgsmacht schier onmogelijk maken. Wanneer men zuiver aan het bedrijfs-technische aspect van onze krijgsmacht denkt, dan doemen problemen op over gevechtstaktiek in het operatiegebied, het maken van operatieplannen (vooral in oorlogstijd!), het treffen van mobilisatie-voorbereidingen en de instructies daaromtrent, e. d.

Het aanpakken van dergelijke problemen vraagt zonder meer goed opgeleide specialisten, die berekend zijn voor hun taak. Dat wil echter nog geenszins zeggen, dat alles dan maar braaf, om niet te zeggen slaafs, uitgevoerd moet worden, wat wij door deze specialisten voorgezet krijgen. Ook hier geldt weer, dat waar maar enigszins mogelijk is, een tweerichtingsverkeer gehandhaafd moet worden. Aan de basis dient men dan tevens te beseffen, dat de vraag om inspraak, mede-zeggenschap e.d. niet verder moet gaan, dan men zelf vermogend is om te omvatten.

Eigen draagkracht

Wanneer men meer wil omvatten dan zijn eigen draagkracht het toelaat, komen wij m. i. op het gevaarlijke terrein van het slaken van holle kreten zonder enige gefundeerde motivering. Wanneer ik spreek uit mijn ervaring als compagnies-commandant, dan kom ik tot de conclusie, dat in het algemeen gesproken de Nederlandse soldaat dit ook eigenlijk niet wil.

Als officier van een verbindingsonderdeel blijkt mij maar al te vaak dat de inspraak e. d. in het technische vlak, zoals bij voorbeeld het kiezen van frequenties en roepnamen, het ontwerpen van code-namen e. d., de soldaat niet al te zeer bezighouden. Zijn belangstelling

ligt m. i. meestal op een ander terrein en wel op het gebied van de sfeer en de leefbaarheid binnen zijn eigen onderdeel. De sfeer, als exponent van de intermenselijke verhoudingen tussen kader en soldaat zijn voor deze soldaat en niet alleen voor hem (!) van immense betekenis.

De leefbaarheid binnen de krijgsmacht als totaal en van zijn eigen onderdeel in het bijzonder zijn bepalend voor het antwoord op de vraag of hij er zich thuis voelt. Vaak wordt het antwoord afhankelijk gesteld van het feit, of hij zichzelf als mens in deze militaire structuur kan herkennen.

Als een individu derhalve met zijn eigen goede en minder goede eigenschappen. Wanneer hij gedragen wordt door het besef als mens benaderd te worden en er derhalve 'bij te horen' in de goede betekenis van het woord, dan weet hij, dat hij meer is dan alleen maar een naam en een registratienummer er achter. Als commandant van een compagnie heb ik na gesprekken met minderen de indruk gekregen, dat de afzijdigheid voor ons leger bij de Nederlandse soldaat gelegen is in het feit, dat hij niet beschouwd wordt als een volwaardig wezen, in staat tot zelfstandig denken, met een eigen gevoels- en geloofsleven, vaak afwijkend van die van zijn commandant. Wanneer een commandant, en met hem het overige kader, niet alleen begrip kan opbrengen, doch tevens waardering en respect voor zijn minderen als mens, dan meen ik te mogen stellen, dat de sfeer in een dergelijk onderdeel beslist goed moet worden. Wanneer wij dit goed overdenken is het toch eigenlijk zo verwonderlijk te noemen, dat er nog tal van commandanten zijn voor wie begrippen als: respect voor de ander, mede-menselijkheid e. d. nog totaal vreemd zijn.

Goede sfeer

En juist dat is voor mij zo verwonderlijk, omdat het kweken van een goede sfeer, de omgang met elkaar, kortom het scheppen van een goed leefklimaat één van de primaire dingen voor een commandant moet zijn, terwijl zulks bereikt kan worden zonder dat zoiets 'veel geld kost'. Ik moge zulks wellicht illustreren aan de hand van een enkel voorbeeld, zoals ik bij mijn eigen onderdeel te Schaarsbergen heb ervaren. Nadat wij in staat waren gesteld een ruimte te reserveren voor een zogenaamde compagnies-bar, deed een ieder van hoog tot laag enthousiast mee. Er werd gezaagd, gespijkerd en geveerd dat het een lieve lust was. Sinds kort is de bar nu klaar met een eigen barbestuur, uit en door de gehele compagnie gekozen, en daarbij een eigen barreglement (in gemeenschappelijk overleg opgesteld).

In mijn ogen nog steeds een machtig stuk werk, door een ideale samenwerking tot stand gekomen en beslist niet onder-

mijnend voor de krijgstuicht, waar vele bekrompen en behoudende rangbekleders vaak zo bang voor zijn. Deze bar draagt er m. i. toe bij, dat er wat meer onderling begrip en vertrouwen wordt gekweekt. In een ongedwongen sfeer is het nu mogelijk om eens een 'normaal' gesprek te voeren, waarbij men respect heeft voor elkaars mening en overtuiging.

Is het zo vreemd, dat een compagnies-elftal geformeerd wordt uit de gehele compagnie, waarbij niet gekeken wordt naar rang of stand, maar meer gelet wordt op de voetbalkunde van de betrokkenen? Ik zou nog tal van andere voorbeelden kunnen opsommen, maar in feite loopt er één grote lijn door al deze voorbeelden heen, uitkomend bij één van de belangrijkste facetten in ons leven: de sfeer van onze werkkring. Wanneer de leefbaarheid binnen de kring van het onderdeel goed is, dan behoeft een soldaat niet bang te zijn onaangenaamheden met zijn chef te krijgen, omdat hij als soldaat het toevallig eens een keer niet eens is met zijn chef.

Naar mijn bescheiden mening ligt hier des poedels kern. Hoeveel soldaten zijn er immers niet, die de weg van de minste weerstand kiezen, door zich als een braaf soldaat te laten inkapselen in het systeem. De angst voor eventuele krijgstuichtelijke gevolgen spelen dan vaak een grote rol. Veel te veel heerst m. i. nog steeds de opvatting bij soldaten: 'Als ze iets op mij hebben, pakken ze me toch wel.'

Uniek individu

Deze instelling geeft dan vaak tijdens de uren van bewegingsvrijheid moeilijkheden tussen de betrokkene en zijn ouders of verloofde. Niet voor niets zegt dan zijn 'thuisfront', dat hij zo anders is geworden. Dit wegnemen van iemands eigen ik, zijn mens-zijn dus, is daarom zo betreutswaardig, omdat in feite vergeten wordt, dat een ieder van hoog tot laag dus, nu eenmaal een uniek individu op deze aardbol is. Individuen, die al dan niet verplicht, geroepen worden voor een taak waarvan in zijn hart iedereen hoopt, dat deze taak nooit in werkelijkheid vervuld zal moeten worden.

Daarom vind ik persoonlijk het juist zo belangrijk, dat wij in onze krijgsmacht leren beseffen, dat wij met 'mensen' te maken hebben. Mensen, die zich in een harmoniële samenwerking willen keren tegen al datgene of diegenen, die opgenomen in een bepaald systeem, een gevaar betekenen voor ons aller bezit: de vrijheid.

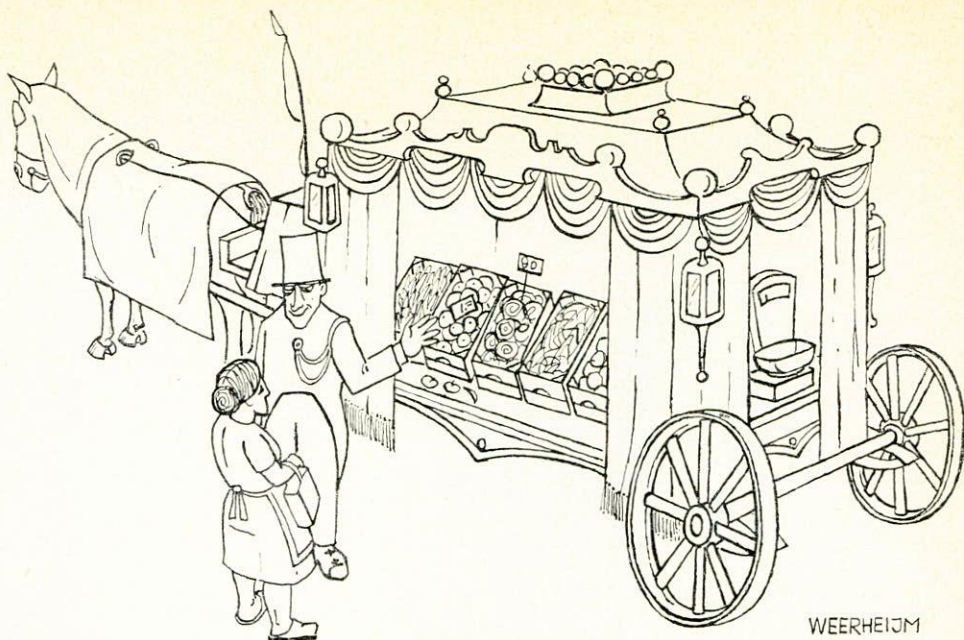
Zou een gezonde democratisering en een goede leefbaarheid binnen onze krijgsmacht een te hoge prijs zijn voor deze vrijheid?

Ik dacht van niet!

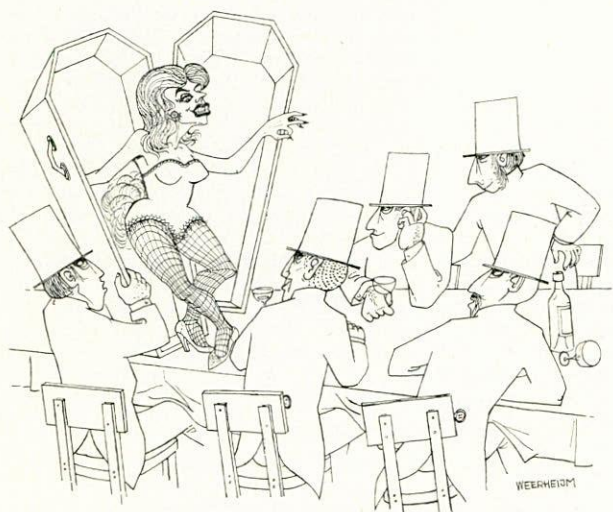
C. LIT,

Kapitein van de Verbindingsdienst

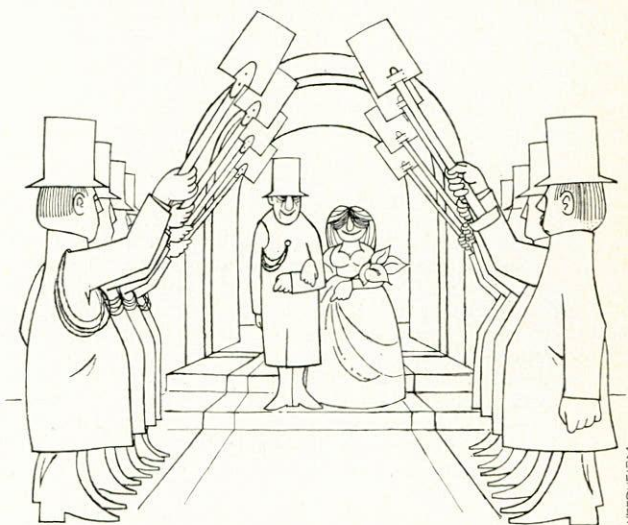
CARTOONS

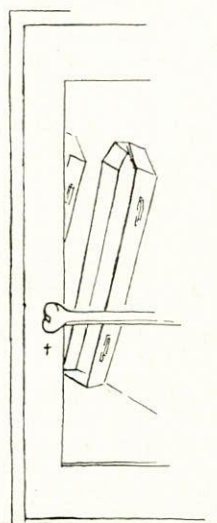
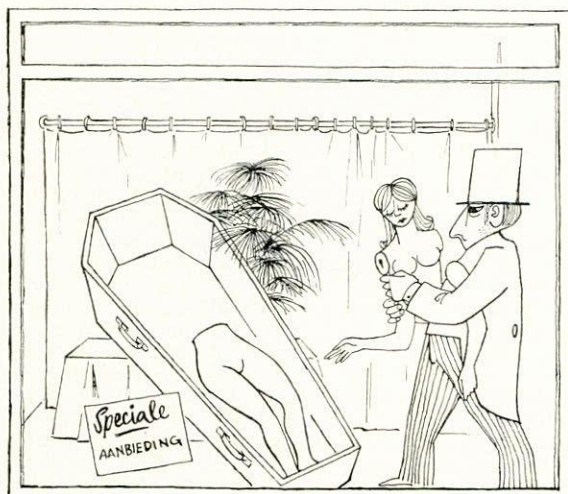
WEERHEIJM

WEERHEIJM

WEERHEIJM

WEERHEIJM.

Iedere maand is deze achterpagina gevuld met cartoons. Wie zijn collectie ook eens via EGO wil presenteren kan zijn inzendingen sturen aan Redactie EGO, Coornherthuis, Hoofdstraat 84, Driebergen. Het spreekt vanzelf dat de geplaatste cartoons worden betaald.

PS. Er wordt wel op kwaliteit gelet.